

ORGUES

A LES COMARQUES DE

La definició d'orgue que trobem en el diccionari català de referència (DIEC) “instrument de vent que consta d'un gran nombre de tubs que sonen insufflant-hi l'aire mitjançant una manxa o un mecanisme anàleg, i es toca per mitjà d'un o més teclats” esmenta, com és natural, els trets essencials que caracteritzen l'instrument: el vent, els tubs i els teclats. Estructuralment, l'orgue consta de dues parts principals que són la consola i la caixa o cos de l'orgue. Cadascuna conté una gran quantitat d'elements mecànics, pneumàtics, elèctrics i sonors. Aquí tractarem els més essencials.

CONSOLA

La consola és el pupitre de comandament de l'organista; el lloc des d'on transmet les ordres musicals a l'instrument mitjançant els registres i els teclats. Es pot presentar de dues maneres: la de finestra que està unida en la seva part superior amb la façana de l'orgue i és la més clàssica, i la de pupitre o escriptori que conforma un moble independent del cos de l'orgue.

TECLAT O TECLATS

El teclat és el conjunt de palanques horitzontals basculants que formen l'escala de sons temperada que divideix l'octava en 12 semitons (una tecla per cada semitò). Pot ser manual o de pedal. Els primers orgues tenien un sol teclat manual; després, el nombre es va multiplicar i més tard aparegué el teclat de pedal. El teclat dels instruments musicals té el seu origen en el dels orgues.

PEDAL

El pedal o pedaler és el teclat dels peus. La seva finalitat bàsica és la de fer el baix harmònic fent sonar els tubs més grans i més greus. També es poden fer sonar melodies en la tessitura de tenor o contralt i fins es poden executar fragments o solos de pedal.

REGISTRES

Els registres són tiradors de fusta o petites plaques basculants que normalment es col·loquen al costat dels teclats. Serveixen per donar un color tímbric diferent a cada combinació de registres seleccionada prèviament per l'instrumentista. Sempre porten escrit el nom que identifica l'efecte sonor que es produeix en accionar-los. També acostumen a portar un número amb el símbol ' (16', 8', 4') que indica l'altura sonora del joc de tubs que fan sonar.

DISPOSICIÓ D'UN ORGUE

La disposició d'un orgue és el llistat de registres de cada teclat, els accessoris, els acoblaments, l'àmbit dels teclats manuals i de pedal, el diapàs i l'afinació de l'orgue.

CAIXA DE L'ORGUE

S'entén per caixa de l'orgue, el moble que conté el cos de l'instrument amb la totalitat de tubs, manxes, portavents, vàlvules i mecanismes diversos. La part davantera de la caixa és la façana o cara de l'orgue. En els orgues antics és molt treballada amb tot de motlures, ornamentacions i escultures de fusta tallada cosa que produeix un efecte de gran estètica visual. Els orgues moderns tenen unes façanes molt més simples i de caràcter, només, funcional.

CANONADA

La canonada està formada pel conjunt de tubs sonors. N'hi ha de diverses formes i materials però els més emprats són d'un aliatge d'estany i plom que s'anomena 'metall d'orgue', i de fusta. Per la part superior, els tubs poden estar oberts, tapats o semitapats i per l'amplada poden ser de talla ampla, talla normal o mitjana i talla estreta. Quant a les formes, poden ser cilíndrics, cònics i cònics invertits; els de fusta, quadrats. També hi ha formes mixtes. I quant a la classificació, n'hi ha diferents famílies segons que siguin d'embocadura o de llengüeta. Els primers, bàsicament, poden ser principals, flautes, gambes i bordons. I els de llengüeta, el grup bàsic de les trompetes i subgrups especials segons que els ressonadors siguin cònics, cilíndrics o de ressonador curt. Actualment, els tubs es mesuren amb peus ' i antigament amb pams.

SALMER O SECRET DE CORREDORES

El salmer és una caixa de fusta que té la finalitat de distribuir el vent entre els tubs. És una caixa rectangular que està dividida en una sèrie de corredors anomenats canals i damunt la qual es col·loquen, ordenats, els tubs de cada joc o registre. Cada canal té la corresponent vàlvula o ventallola que permet el pas de l'aire quan es pulsa una tecla. Cada teclat té el seu propi salmer i el seu conjunt de tubs disposats per jocs en diverses fileres paral·leles.

TRACCIÓ O TRANSMISSIÓ

La tracció és el mitjà de comunicació entre la consola (teclats i registres) i els secrets. Transmet els moviments que l'organista fa a les teclades fins a les ventalloles del salmer. Existeixen tres sistemes de transmissió: la tracció mecànica, la tracció pneumàtica i la tracció elèctrica.

MANXES

L'orgue sona gràcies a l'aire que entra a pressió en els tubs als quals arriba, també a pressió, mitjançant les manxes que recullen l'aire, el comprimeixen i l'insufflen als tubs a través dels portavents i el secret.

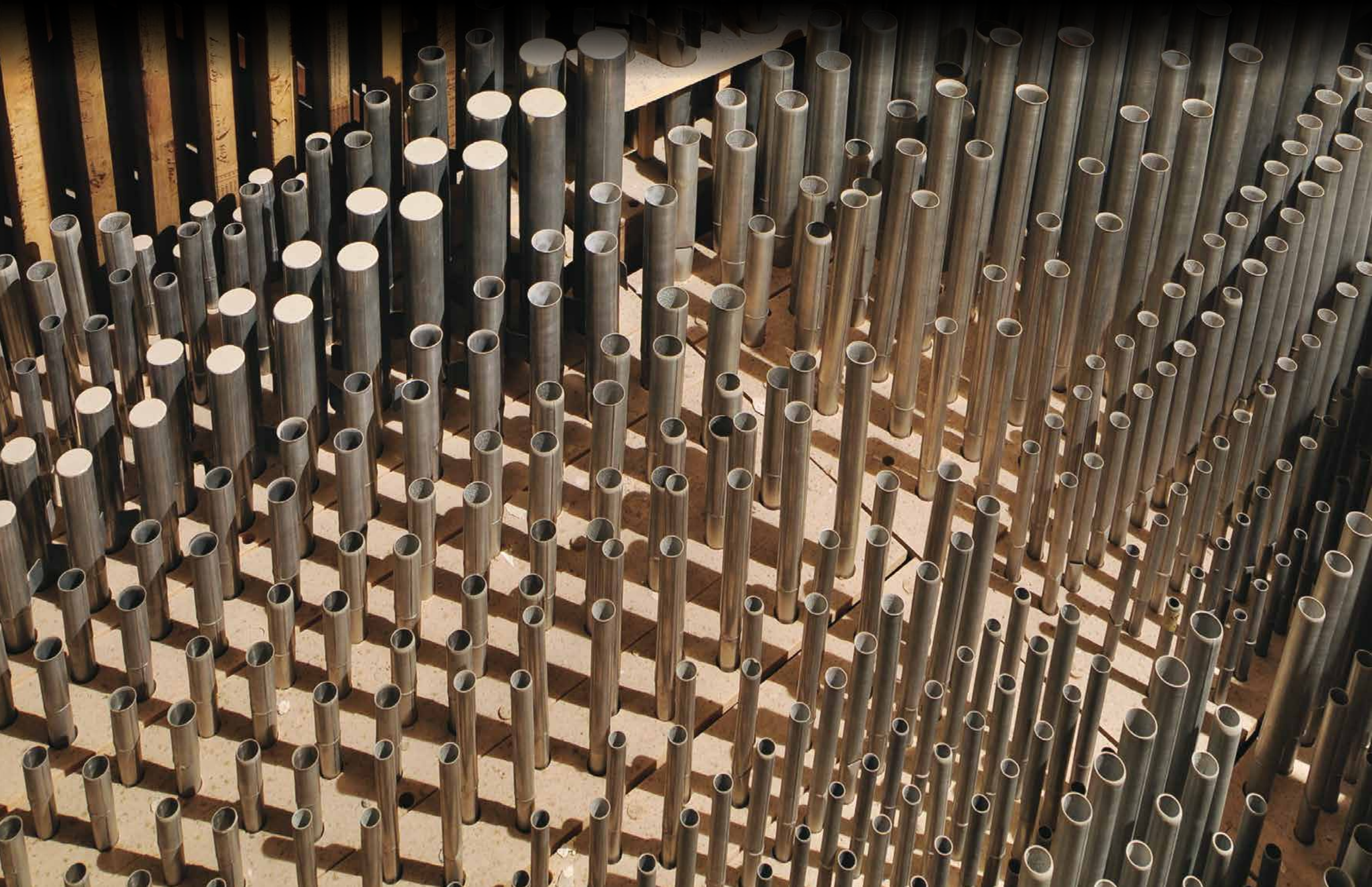
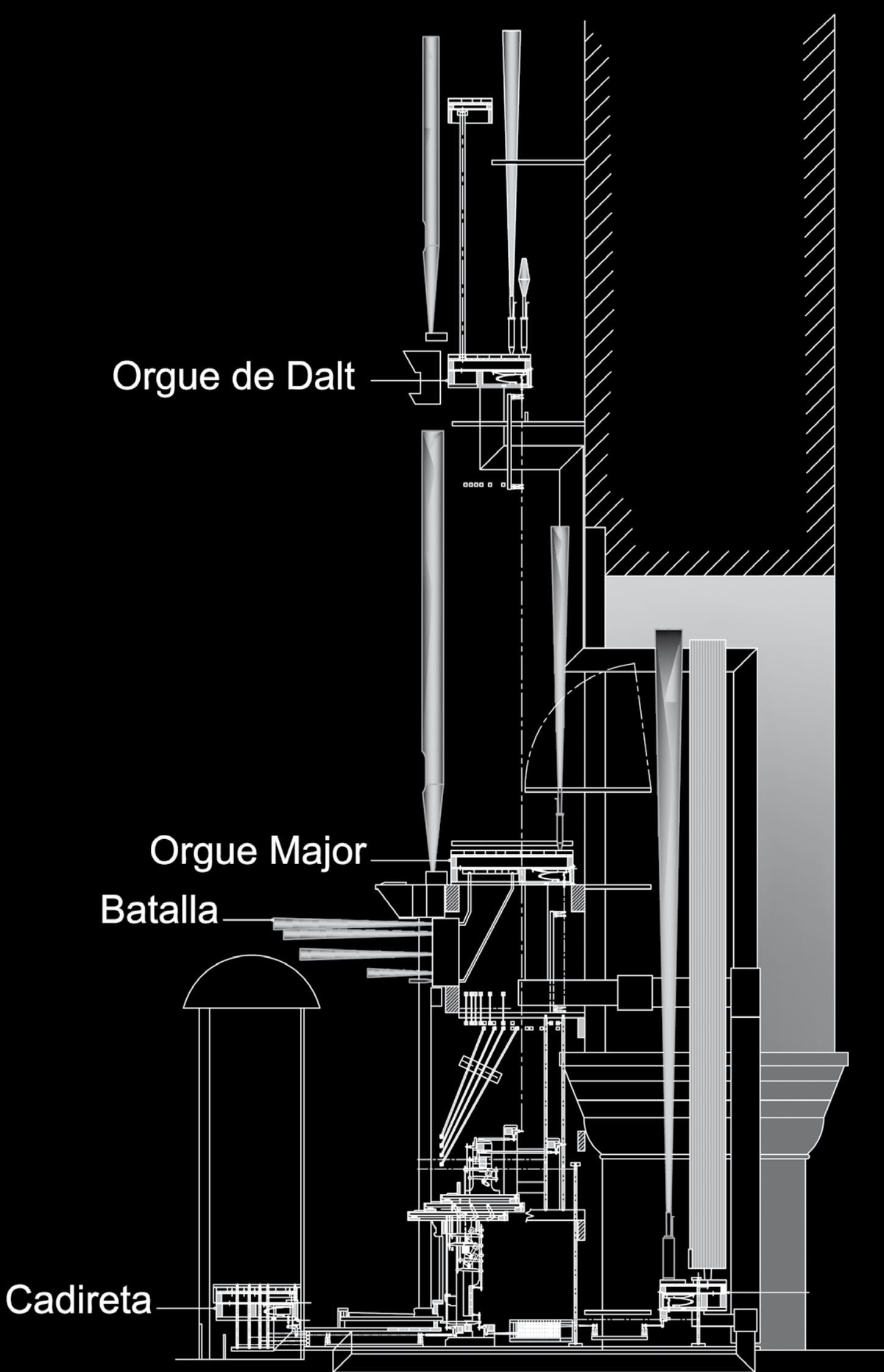
PORTES

En l'orgue català, la caixa -gòtica, renaixentista o barroca- és plana, factor que propicia el tancament de la cara amb portes i cortines. Aquest tret, encara que no exclusiu, sí que hi és més present que no en els orgues d'altres contrades. Les portes o sarges podien ser pintades tant en l'exterior com en l'interior. I s'obrien i es tancaven, mostrant, doncs, els temes de les pintures, segons el calendari i els oficis litúrgics.





TARRAGONA

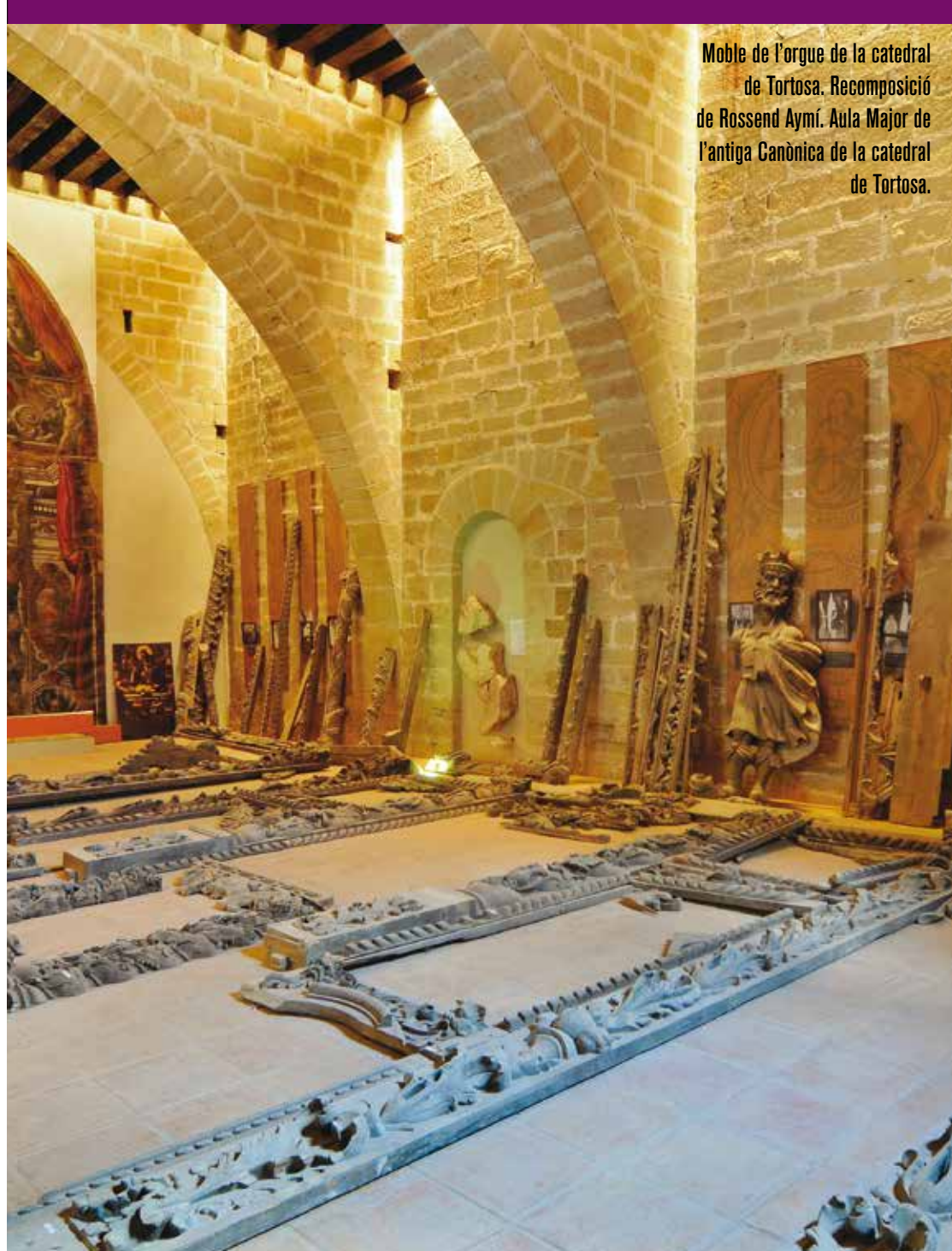




TARRAGONA

Orgue de la Santa Església Catedral Metropolitana i Primada de Santa Maria

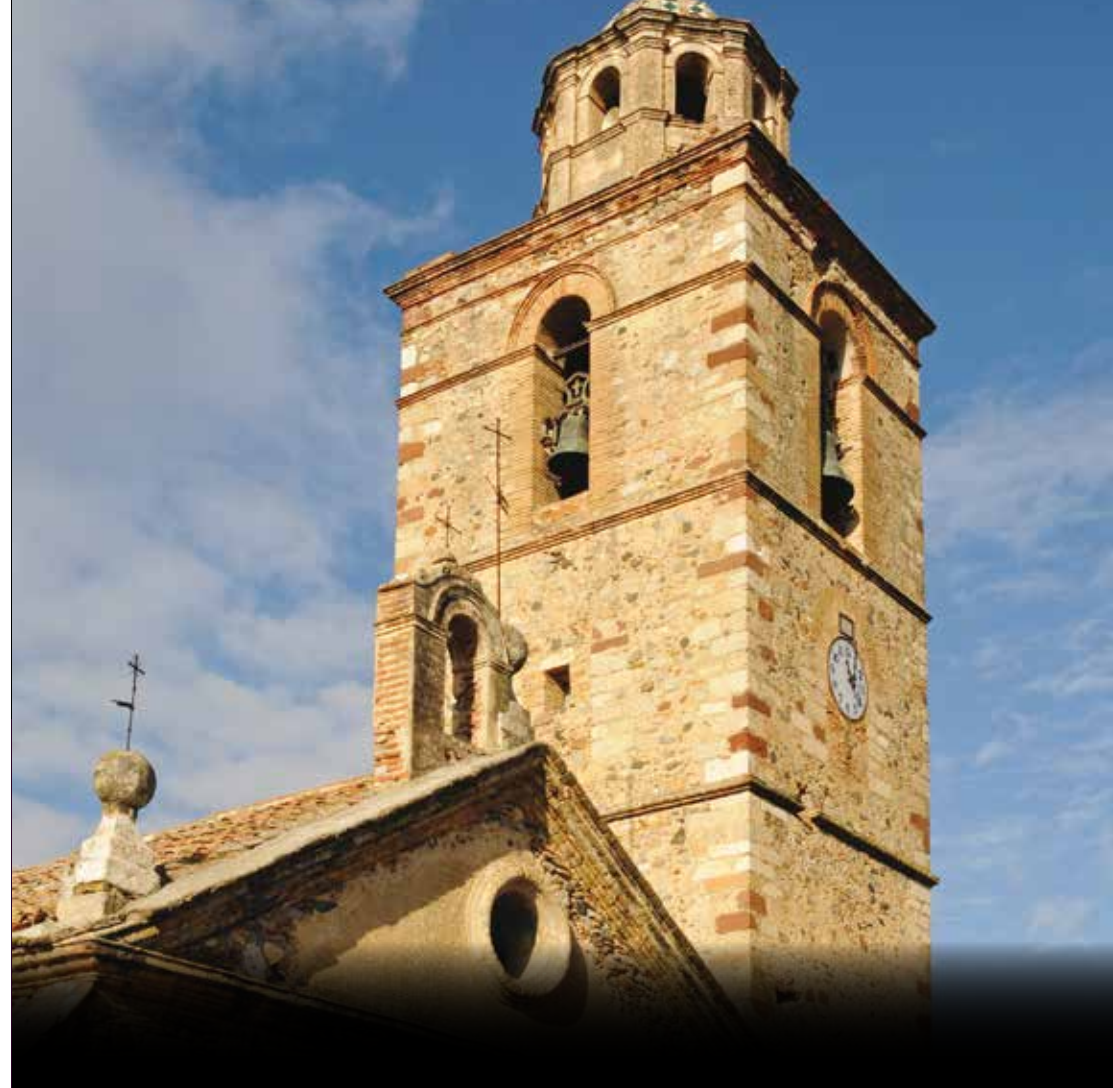
✿ L'orgue de la Santa Església Catedral Metropolitana i Primada de Santa Maria de Tarragona és un instrument inspirat en l'escola de Flandes i de tipus neobarroc, obra dels orgueners Verschueren Orgelbow Heythuysen BV d'Holanda, plantat el 2013. La caixa de l'orgue és la renaixentista (1567) dissenyada per Mn. Jaume Amigó d'Ulldemolins i obra dels escultors Jeroni Sanxo i Ferris Ostris. Les pintures de les portes, també del segle XVI, són de Pietro Paolo de Montalbergo.



TORTOSA

Orgue de l'Església Catedral Basílica de Santa Maria

✿ De l'orgue de l'Església Catedral Basílica de Santa Maria de Tortosa se'n conserven, únicament, elements de la façana disposats en el sòl de l'Aula Major de l'antiga Canònica de la catedral. Van ser obrats per Antoni Ferrer i Agustí Llinàs, aquest, de Tortosa, el 1692. I de la recomposició se'n féu càrrec Rossend Aymí els anys 2007-2008.

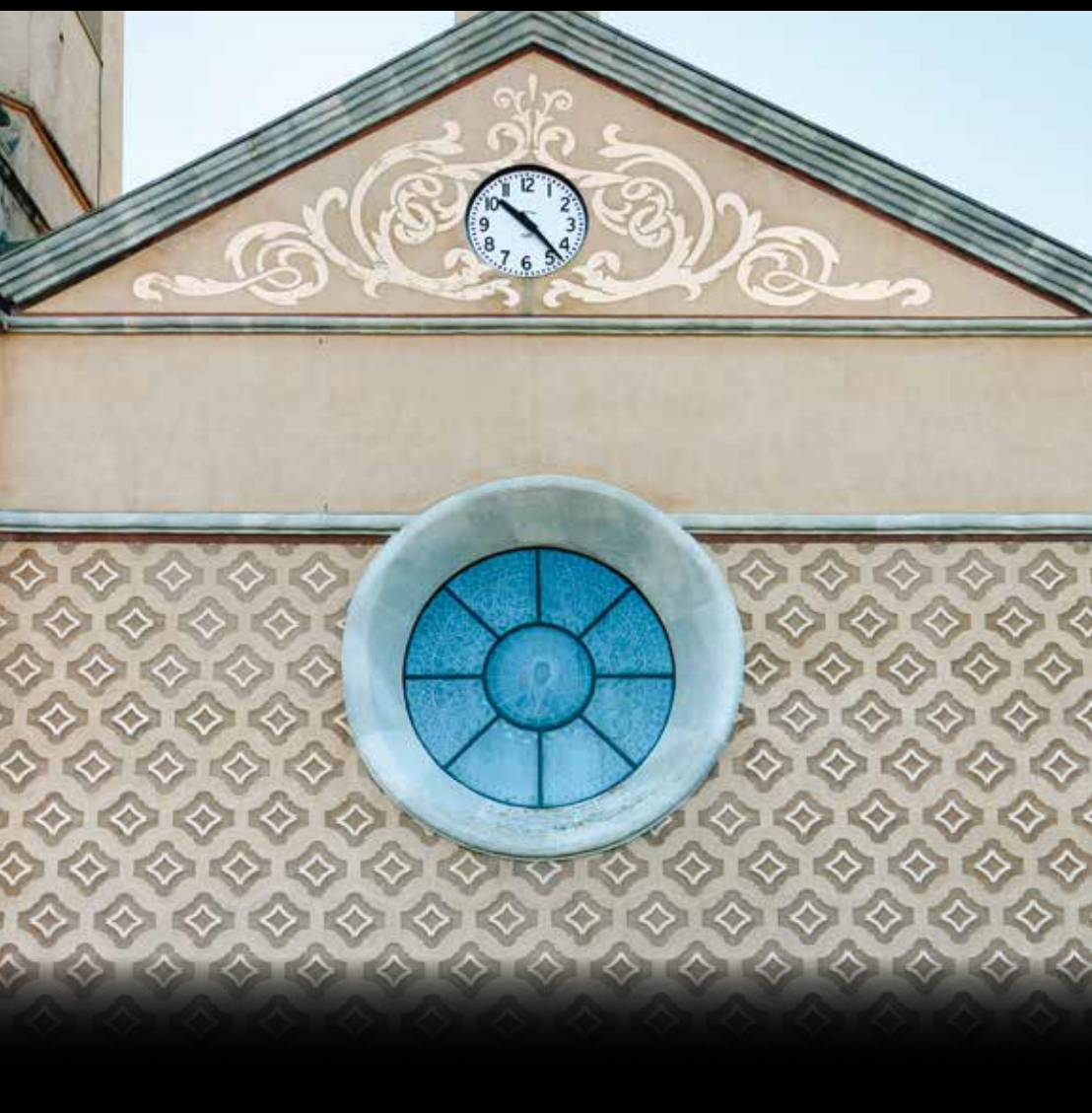


L'ALEIXAR

Orgue de l'Església de Sant Martí bisbe

✿ L'orgue de l'Església de Sant Martí bisbe de l'Aleixar és d'estil barroc i va ser construït per l'orguener Joan Baptista Ferrer de Falset el 1735. La caixa d'orgue és obra del mestre fuster Jaume Joan Astrada de la Selva del Camp. El 1986, va ser restaurat per l'orguener alemany Gerhard Grenzing.





BRÀFIM

Orgue de l'Església de Sant Jaume Apòstol

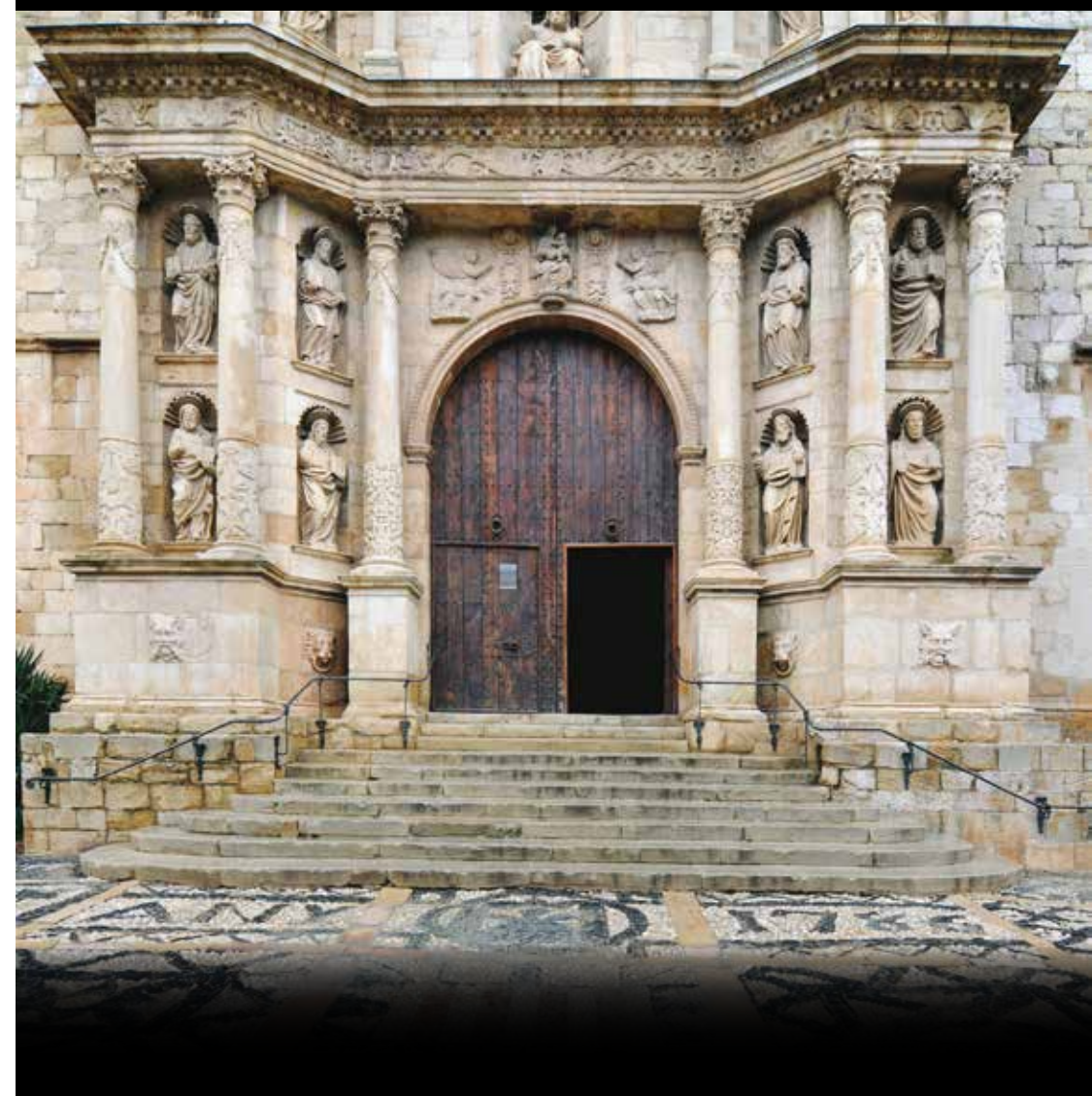
✿ L'orgue de l'Església de Sant Jaume Apòstol de Bràfim és un orgue barroc construït el 1792 per l'orguener Josep Casas de Reus. Actualment precisa de ser restaurat i reconstruït. Se'n conserven, la caixa d'orgue amb elements barrocs i neoclàssics, el secret, la mecànica de registres, part de la mecànica de notes i part del teclat.



CAMBRILS

Orgue de l'Església de Sant Pere Apòstol

✿ L'orgue de l'Església de Sant Pere Apòstol de Cambrils és d'estil romàntic alemany. Va ser construït per E.F. Walcker & Co el 1920 per a un convent del Nord de l'estat espanyol i instal·lat i adaptat a l'Església de Sant Pere Apòstol de Cambrils entre els anys 1962 i 1964. El 2006, va ser restaurat per A&K Orgues de Vent de Barcelona.



MONTBLANC

Orgue de l'Església de Santa Maria la Major

✿ L'orgue de l'Església de Santa Maria la Major de Montblanc és d'estil barroc català i l'instrument totalment original (orgue i cadireta) més antic de Catalunya. La cadireta és d'autor desconegut i va ser obrada entre 1607 i 1636; la recompongué i va construir l'Orgue Major, l'orguener Josep Boscà a partir de 1703 i l'última restauració va anar a càrrec de Gabriel Blancafort i Georges Lhôte el 1977.





MONTBRIÓ DEL CAMP

Orgue de l'Església de Sant Pere Apòstol

✿ L'orgue de l'església de Sant Pere Apòstol de Montbrió del Camp és un orgue d'estil barroc construït el 1792 per l'orguener Josep Folch de Riudecanyes i restaurat el 1992 per l'orguener alemany Gerhard Grenzing.

EL PLA DE SANTA MARIA

Orgue de l'Església romànica de Sant Ramon

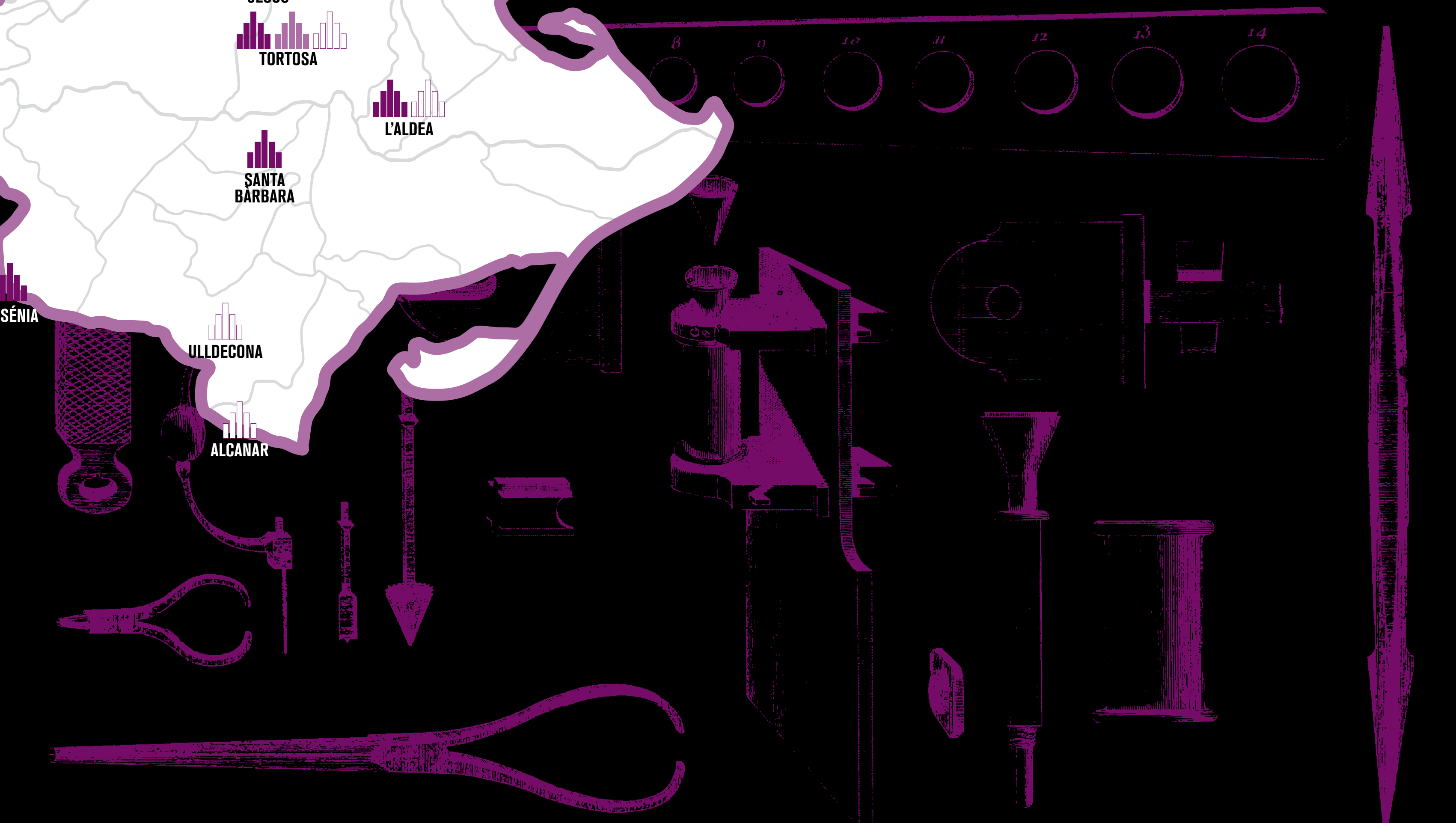
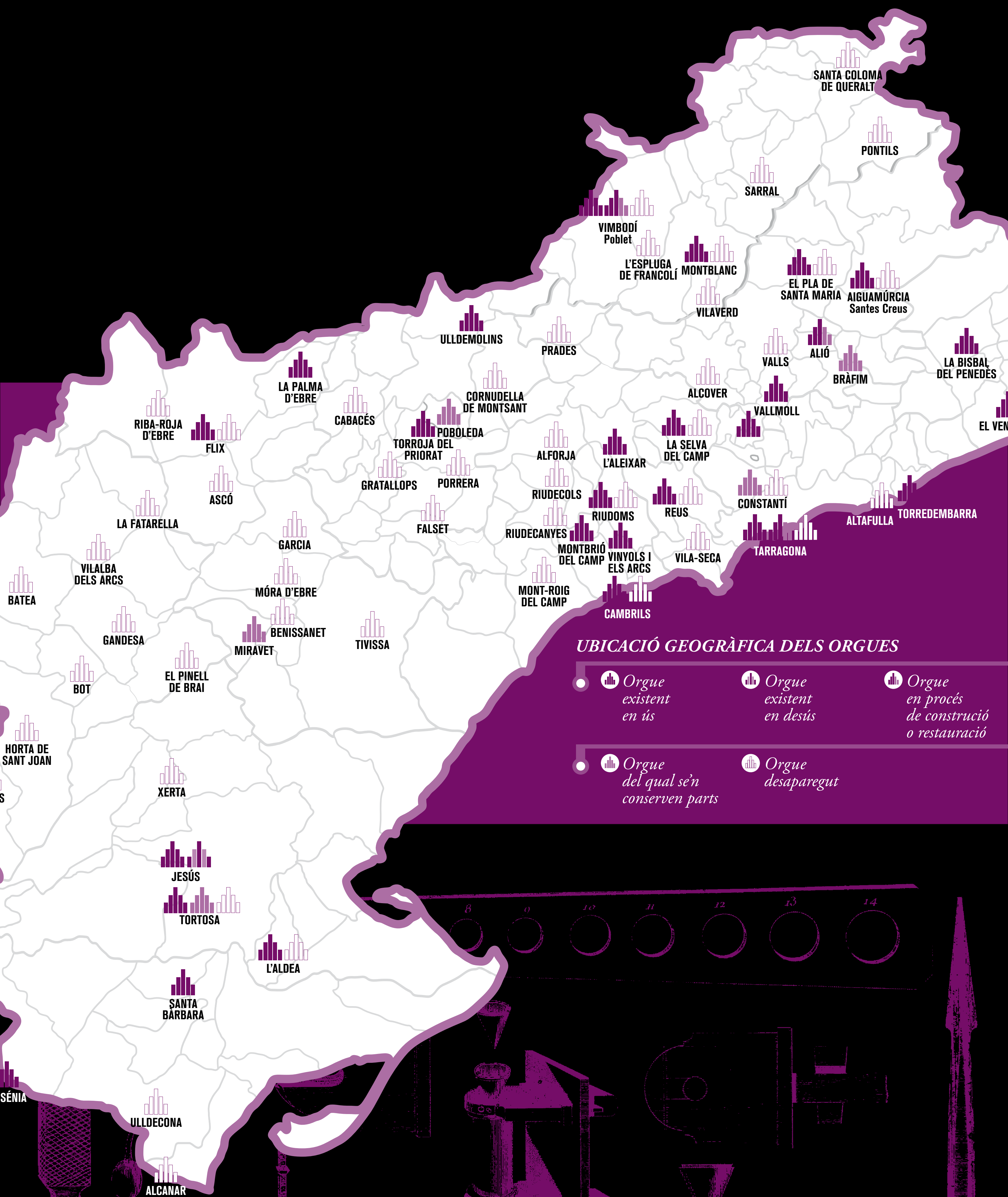
✿ L'orgue de l'Església romànica -dita de Sant Ramon i originàriament dedicada a Santa Maria- del Pla de Santa Maria és d'estil romàntic francès i de caixa neogòtica. Va ser construït pels orgueners Louis i Florian Gheude de Nivelles (Bèlgica) el 1876 per a la capella de l'antic seminari de Notre Dame de Basse-Wavre a Wavre (Bèlgica) i adquirit per la Parròquia del Pla de Santa Maria el 1988. Restaurat, posteriorment, per l'orguener belga Wilfried Praet i l'equip de Ceos vzw, va ser estrenat el 1989.

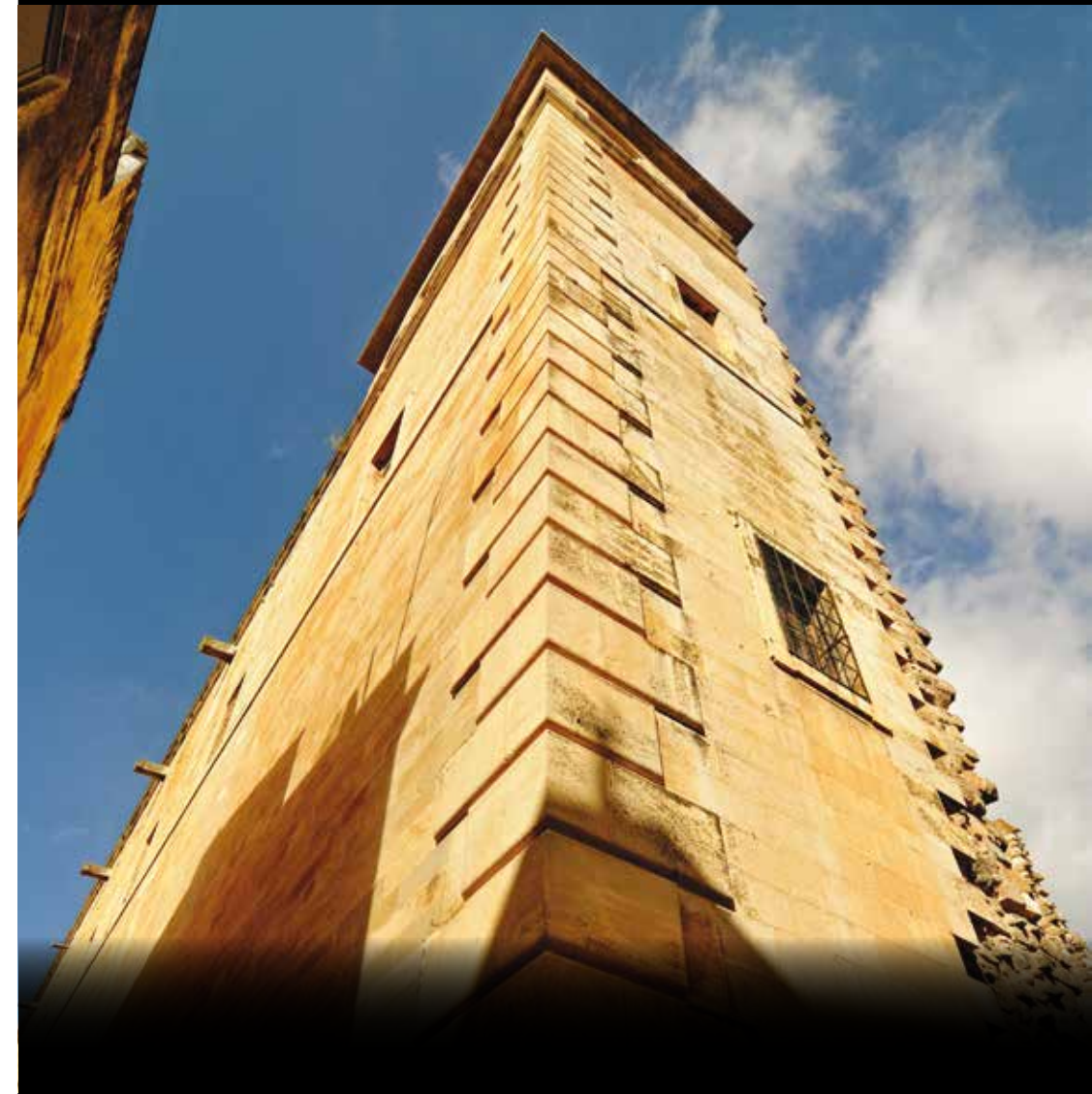
LA POBLA DE MAFUMET

Orgue de l'Església de Sant Joan Baptista

✿ L'orgue de l'Església de Sant Joan Baptista de la Pobla de Mafumet és d'estil eclèctic i va ser construït el 2011 per l'orguener Albert Blancafort de Blancafort Orgueners de Montserrat de Collbató.







REUS

*Orgue de l'Església
Prioral de Sant Pere Apòstol*

✿ L'orgue de l'Església Prioral de Sant Pere Apòstol de Reus té el moble d'estètica neoclàssica i la sonoritat amb una certa influència romàntica francesa. Va ser construït, el 1960, per Órganos Nuestra Señora de Montserrat de Joan Rogent de Collbató.

SANTA BÀRBARA

*Orgue de l'Església
de Santa Bàrbara*

✿ L'orgue de l'Església de Santa Bàrbara de Santa Bàrbara és d'estètica romàntica francesa i va ser construït per l'orguener valencià Pedro Palop el 1920.

LA SELVA DEL CAMP

*Orgue de l'Església
de Sant Andreu Apòstol*

✿ L'orgue de l'Església de Sant Andreu Apòstol de la Selva del Camp és d'estil eclèctic amb característiques de la tradició catalana. Va ser construït per Blancafort Orgueners de Montserrat S.L. el 2003.





LA SÉNIA

Orgue de l'Església de Sant Bartomeu

TARRAGONA

Orgue de la Capella de la Mare de Déu del Claustre de la Catedral de Tarragona

TORREDEMBARRA

Orgue de l'Església Parroquial de Sant Pere Apòstol

✿ L'orgue de l'Església de Sant Bartomeu de la Sénia és d'estil neobarroc del final del segle XX. Va ser construït per l'orguener Gabriel Blancafort i París de Collbató el 1992.

✿ L'orgue de la Capella de la Mare de Déu del Claustre de la Catedral de Tarragona és d'estil barroc i d'autor desconegut. Hi va ser col·locat l'any 1700. I del 1992, és l'última restauració que va anar a càrrec d'A&K Orgues de Vent de Barcelona.

✿ L'orgue de l'Església Parroquial de Sant Pere Apòstol de Torredembarra és d'estil barroc i va ser construït pels orgueners Jaume i Sebastià Guilla de Tremp el 1705. L'última restauració (1979) va anar a càrrec de l'orguener alemany Gerhard Grenzing.





TORROJA DEL PRIORAT

Orgue de l'Església de Sant Miquel Arcàngel

✿ L'orgue de l'Església de Sant Miquel Arcàngel de Torroja del Priorat és d'estil barroc amb característiques d'escola francesa i va ser obrat el 1799 per Jean-Pierre Cavallé que va donar origen a la prestigiosa nissaga d'orgueners Cavallé-Coll d'origen francès i català. L'última restauració, feta a partir de 1976, va anar a càrrec de l'orguener belga Wilfried Praet.



ULLDEMOLINS

Orgue de l'Església de Sant Jaume Apòstol

✿ L'orgue de l'Església de Sant Jaume Apòstol d'Ulldemolins és d'estil barroc i va ser obrat el 1638 possiblement pels orgueners Pedro Fuertes de Terol i Antonio Eurisses de Sevilla. Les pintures de la caixa d'orgue, avui exposades a l'església, són d'Angèlica Justiniano de Tarragona, única pintora documentada del barroc català. L'instrument va ser reconstruït per l'orguener belga Wilfried Praet els anys 2002-2008.



VALLMOLL

Orgue de l'Església de Santa Maria

✿ L'orgue de l'Església de Santa Maria de Vallmoll és d'estil barroc i va ser obrat per l'orguener italià Giovanni Florenzano el 1885. Va ser reconstruït per A&K Orgues de Vent de Barcelona entre 1998 i 2009.

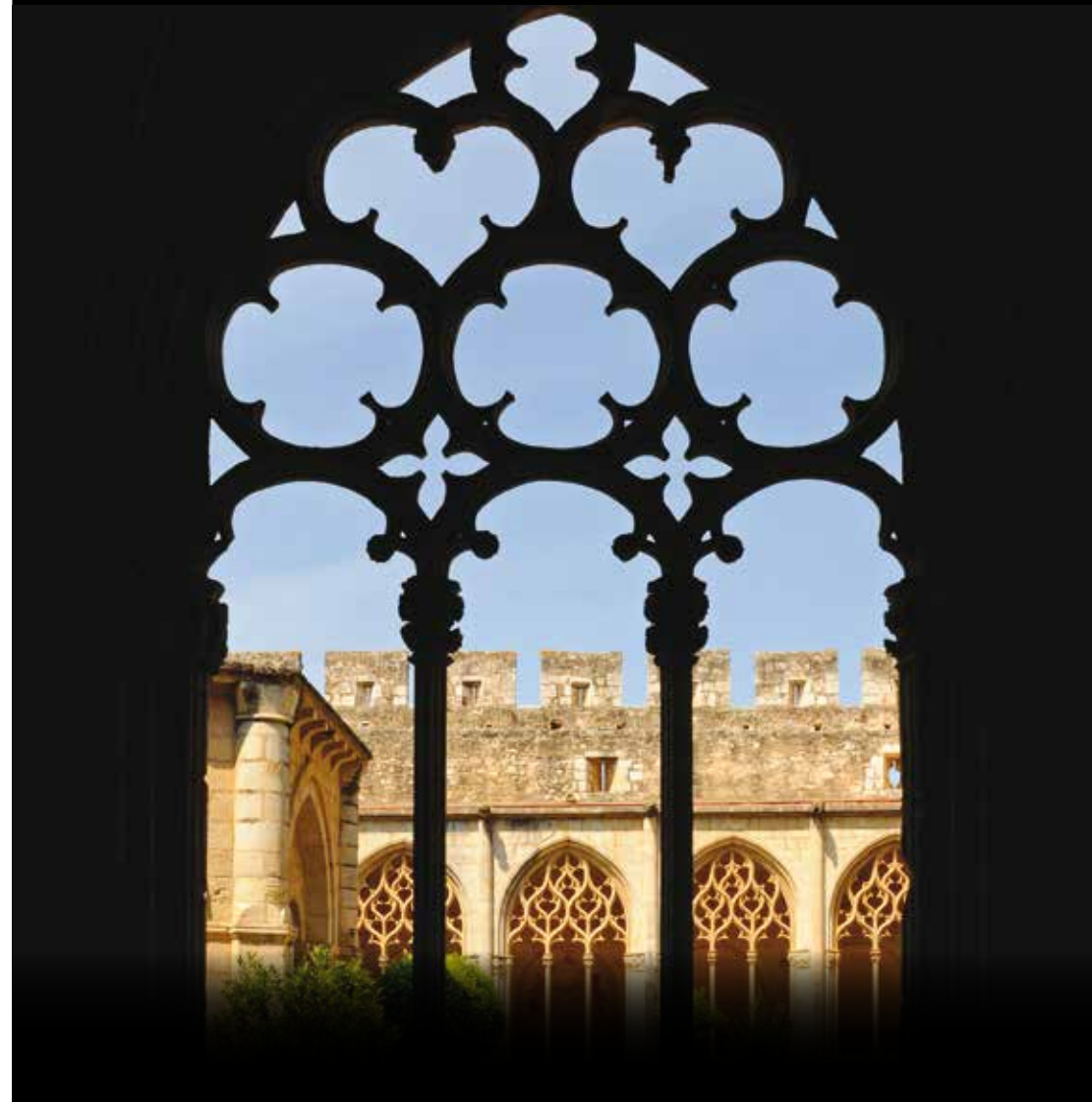




EL VENDRELL

Orgue de l'Església de Sant Salvador

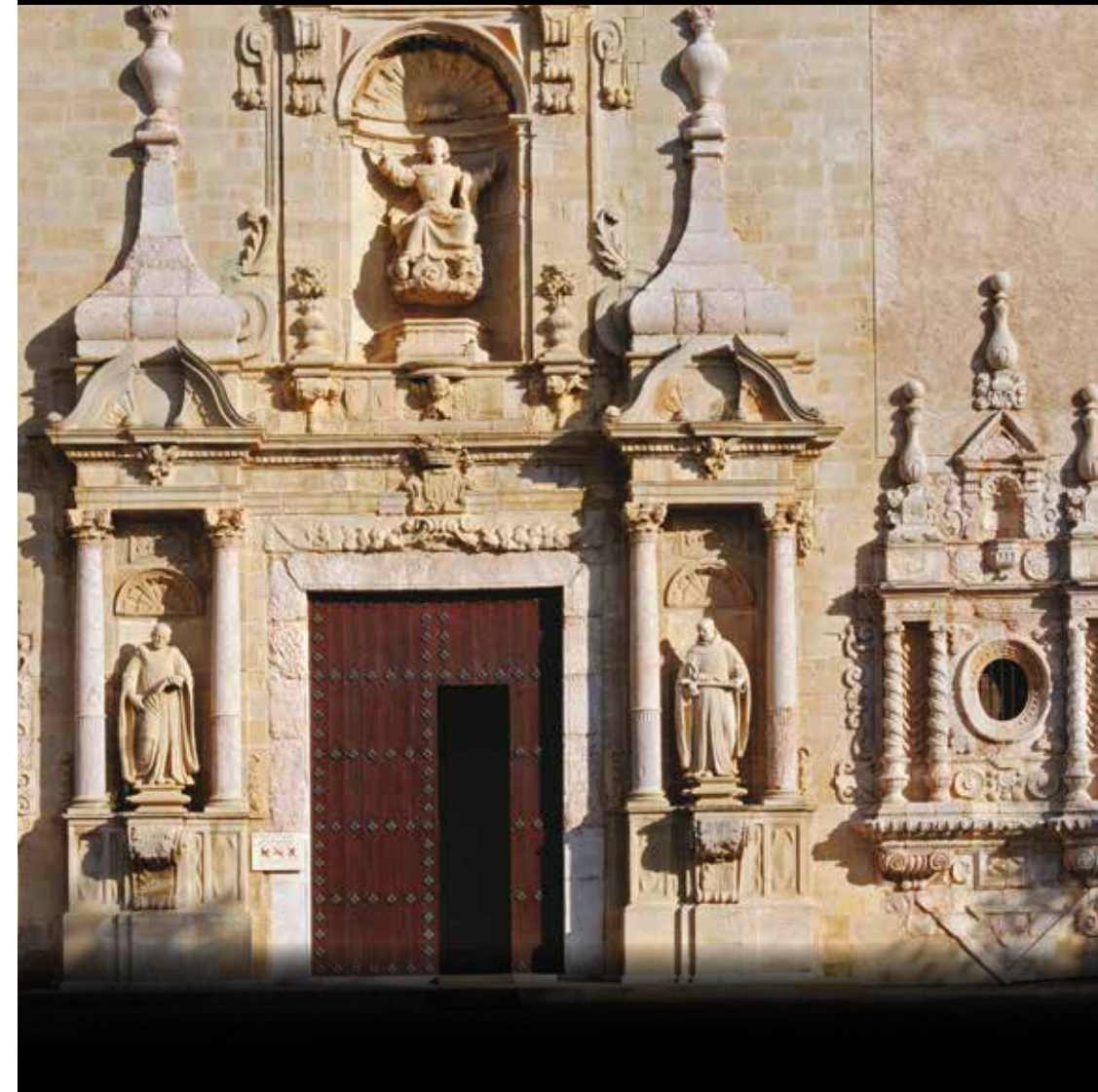
✿ L'orgue de l'Església de Sant Salvador del Vendrell és d'estil barroc amb característiques d'escola francesa. Va ser obrat per Ludwig Scherrer d'una cèlebre nissaga d'orgueners suïssos, el 1777. L'última restauració va anar a càrrec dels orgueners Hermanos Desmottes S.L. de Landete (Conca), el 2010, segons projecte de l'expert francès Eric Brottier. És un instrument històric molt valuós pel fet que conserva un 85% del material original.



AIGUAMÚRCIA -SANTES CREUS

Orgue de l'Església del Reial Monestir de Santes Creus

✿ L'orgue de l'Església del Reial Monestir de Santes Creus a Aiguamúrcia és d'estil barroc i de caixa rococó. Va ser construït per l'orguener Manuel de Amezua, el 1831, per a un monestir de Tudela (Navarra) i el 1976, el va adquirir la Parròquia de Santes Creus per a l'església del monestir on va ser reinaugurat el 1981. Actualment precisa d'una acurada i profunda restauració.



VIMBODÍ-POBLET

Orgue del Reial Monestir de Santa Maria de Poblet

✿ L'orgue del Reial Monestir de Santa Maria de Poblet a Vimbodí-Poblet és un instrument d'estil neobarroc obra dels orgueners Metzler Orgelbau AG de Suïssa. Plantat la tardor de 2012 i beneït el 24 de novembre, se'n celebrà el concert inaugural el 7 de desembre de 2012.

